

NORGES HØYESTERETT

Den 19. september 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01602-A, (sak nr. 2008/428), sivil sak, anke,

I.

Cox Dedicated Corporate Members Ltd. (advokat Nina Hidle – til prøve)

mot

Pedro Luis Lopez Bernal (advokat Steinar Winther Christensen)

II.

Pedro Luis Lopez Bernal (advokat Steinar Winther Christensen)

mot

Cox Dedicated Corporate Members Ltd. (advokat Nina Hidle – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Flock:** Ved ansvarsforsikring kan skadelidte etter § 7-6 første ledd i forsikringsavtaleloven (FAL) kreve erstatning direkte fra forsikringsselskapet. Saken gjelder retten til ved avtale å fravike denne bestemmelsen når forsikringen knytter seg til luftfartøy, jf. FAL § 1-3 annet ledd bokstav d, og om partene i saken har inngått en slik avtale.
- (2) Pedro Luis Lopez Bernal var sommeren 2000 ved en anledning passasjer i et småfly som tok av fra Rakkestad flyplass. Kort tid etter avgang sviktet den ene flymotoren. Flyet styrtet, og Bernal ble skadet.

- (3) Eier av flyet var Olav Kjaserud. Sammen med flere andre småfly ble det leiet ut til Follo flyklubb, hvor det mot vederlag ble brukt hovedsakelig av flyklubbens medlemmer. Ved bruk av megler i Norge og i England hadde Kjaserud forsikret flyet i Cox Dedicated Corporate Members Ltd. (Cox).
- (4) Havariet ble etterforsket både av politiet og av Havarikommisjonen for sivil luftfart. Kommisjonen påpekte i sin rapport 20. mars 2003 at det var et krav for å kunne bringe med seg passasjerer, at flyveren innenfor de siste 90 dagene hadde utført fem landinger med den aktuelle klasse fly. Dette kravet var ikke oppfylt, men for øvrig ble det ikke påpekt feil verken ved flyet eller ved manøvreringen.
- (5) Passasjerer, Bernal, reiste krav om erstatning. Kravet ble via megleren i Norge rettet mot det engelske forsikringsselskapet, som ikke erkjente ansvar. Bernal gikk deretter til søksmål mot selskapet for Tønsberg tingrett. Tingretten besluttet at det skulle forhandles særskilt om Bernal, i stedet for å holde seg til skadevolderen, hadde adgang til å reise krav direkte mot forsikringsselskapet, jf. tvistemålsloven § 98. Tingretten fant at skadelidte ikke hadde noen slik adgang og avsa 10. mai 2005 dom med slik domsslutning:

- ”1. Cox Dedicated Members Ltd v/Nova Consult AS frifinnes.
2. Pedro Luis Lopez Bernal dømmes til å betale kr 49. 325,- – kronerførtinitusentrehundreogtjuefem 00/100 – i saksomkostninger til Cox Dedicated Members Ltd v/Nova Consult AS med lovens forsinkelsesrente fra 14 – fjorten – dager etter dommens forkynnelse og til betaling skjer.”

- (6) Bernal anket dommen til Agder lagmannsrett. Etter først å ha behandlet spørsmålet om adgang til krav direkte mot forsikringsselskapet, ble saken senere behandlet i sin fulle bredde. Lagmannsretten avsa 30. november 2007 dom med slik domsslutning:

- ”1. Cox Dedicated Corporate Members Ltd v/Nova Consult AS, Møllergaten 3b, 3111 Tønsberg, betalar i erstatning kr. 2 500 000,- – kronertommillionarfemhundretusen –, der kr. 179 854,- – kronereithundreogsyttienitusenåttehundreogfemtifire – utgjør påførte utgifter, og kr. 1 417 480,- – kronereinmillionfirehundreogsyttentusenfirehundreogåtti – utgjør lidt inntektstap, til Pedro Luis Lopez Bernal innan 2 – to – veker frå forkynning av denne dommen med tillegg av den alminnelege forseinkingsrente etter forseinkingsrentelova § 3 første ledd første punktum frå forfall og til betaling skjer.
2. Cox Dedicated Corporate Members Ltd. v/Nova Consult AS, Møllergaten 3 b, 3111 Tønsberg, betalar i saksomkostnader for lagmannsretten til Pedro Luis Lopez Bernal kr. 442 920,- – kronerfirehundreogførtitotusenihundreogtjue – innan 2 – to – veker frå forkynning av denne dommen med tillegg av den alminnelege forseinkingsrente etter forseinkingsrentelova § 3 første ledd første punktum frå forfall og til betaling skjer.
3. Cox Dedicated Corporate Members Ltd. v/Nova Consult AS, Møllergaten 3b, 3111 Tønsberg, betalar i saksomkostnader for tingretten kr. 70 000,- – kronersyttitusen – innan 2 – to – veker frå forkynning av denne dommen med tillegg av den alminnelege forseinkingsrente etter forseinkingsrentelova § 3 første ledd første punktum frå forfall og til betaling skjer.”

- (7) Lagmannsretten fant at Bernal hadde adgang til å fremsette erstatningskravet direkte overfor forsikringsselskapet, at forsikringstakeren var ansvarlig for skaden på ulovfestet

objektivt grunnlag, at forsikringstilfellet ikke skyldtes at flyveren ikke i tiden før ulykken hadde hatt så mange landinger som han pliktet for å kunne ta med passasjerer, jf. FAL § 4-8, at det var årsakssammenheng mellom ulykken og de skader Bernal ble påført, at Bernal's samlede økonomiske tap oversteg de kr 2,5 millioner kroner som var forsikringsselskapets maksimale ansvar, og at dette maksimumsbeløpet ikke også omfattet det ansvar for saksomkostninger som selskapet ble ilagt etter tvistemålsloven. Bernal's krav om renter av erstatningsbeløpet, regnet fra en måned etter saksanlegget, ble ikke tatt til følge.

- (8) Cox har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse. Bernal har erklært motanke for så vidt gjelder rentekravet. Under saksforberedelsen for Høyesterett er flyets eier, Olav Kjeserud, avhørt som vitne ved bevisopptak. I tillegg er det fremlagt svar på diverse spørsmål som er stilt daglig leder/megler i det norske meglerselskapet Nova Consult AS, Tore Moskvil, samt Ross C. Marland, tidligere engelsk advokat og rådgiver i forsikringsspørsmål, og Cox' manager Henry Colthurst. Så vel i rettslig som i faktisk henseende står saken i det vesentlige i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere retter.
- (9) Den ankende part – *Cox Dedicated Corporate Members Ltd.* – har i hovedtrekk gjort gjeldende:
- (10) Lagmannsretten kom til at skadelidte i overensstemmelse med hovedregelen i FAL § 7-6 hadde adgang til å rette sitt krav direkte mot forsikringsselskapet. Dette er imidlertid en deklarasjonsbestemmelse, som i henhold til § 1-3 annet ledd kan fravikes ”i tilknytning til næringsvirksomhet”. Lagmannsretten kom uriktig til at partene i forsikringsavtalen – eieren Kjeserud og Cox – ikke hadde avtalt at hovedregelen om direktekrav ikke skulle gjelde.
- (11) Forsikringsavtalen inneholder en klausul om ”Pay to be paid”. Forsikringsselskapets ansvar oppstår da først når sikrede har utbetalt erstatningen til tredjemann. Ved tolkning av avtalen må den engelske originalteksten legges til grunn. Det følger da av en naturlig språklig forståelse at en skadelidt tredjemann ikke har noe krav direkte mot forsikringsselskapet. Det er tale om en meget brukt og vel innarbeidet standardklausul, hvor det etter engelsk rett er på det rene at en eventuell rett til direktekrav blir avskåret. I en slik situasjon er det liten plass for den uklarhetsregelen som lagmannsretten har anvendt. Man må her være oppmerksom på at det er tale om en klausul som er utformet i et samarbeid mellom bransjeorganisasjoner, og som anvendes i internasjonale forhold. Det ville være uheldig om forsikringer med en slik klausul skulle innebære et annet – og for forsikringsselskapene et mer omfattende – ansvar i Norge enn i andre land.
- (12) Det bestrides at Cox etter ulykken har opptrådt på en måte som uansett må føre til et direkteansvar. Når selskapet foretok direkte oppgjør med eieren av kraftledninger som ble skadet da flyet styrtet, hadde det sin årsak i at det rettslig sett var på det rene at skadelidte hadde krav på betaling av det beløp som ble krevd. Videre bestrides at Cox ikke i tide skal ha fremsatt innsigelser knyttet til den manglende adgang til å reise krav direkte mot selskapet, og at dette eventuelt skulle gi Bernal, som hele tiden var representert ved advokat, et slikt krav.
- (13) Kjeseruds virksomhet er omfattende. Han driver utleie av i alt seks fly, som samlet utgjør en betydelig kapital. Utleien skjer til et høyt årlig vederlag. Det kan ikke være avgjørende

at vederlaget ikke har gitt noe overskudd til Kjeserud så lenge det objektivt sett er egnet til å gi overskudd på sikt. Virksomheten har i tillegg gitt muligheter for kapitalgevinst ved kjøp og deretter salg av godt vedlikeholdte fly.

- (14) Utgiftene til forsikring av flyene er store. Det er naturlig å benytte seg av det internasjonale forsikringsmarkedet, og Kjeserud gjør bruk av meglere – både i Norge og i utlandet – ved tegning av forsikringsavtalene. Dette er omstendigheter som fjerner vårt tilfelle fra de mer forbrukerpregede situasjoner, hvor forsikringstakeren har behov for det vern som forsikringsavtaleloven gir.
- (15) Det kan ikke være avgjørende at Kjeserud ikke blir lignet som næringsdrivende. De hensyn som ligger bak bestemmelsen i FAL § 1-3 annet ledd, er andre enn de som begrunner ulike skatteregler i og utenfor næring. I dette tilfellet burde dessuten Kjeserud vært lignet etter reglene om inntekt i næring, da hans virksomhet faller utenfor det som kan sies bare å være en passiv kapitalforvaltning. Follo flyklubb er ikke involvert i Kjeseruds virksomhet på en slik måte at det vil være et vilkår for anvendelse av FAL § 1-3 annet ledd at også denne klubben kan sies å drive næringsvirksomhet.
- (16) Det bestrides at insolvensregelen i FAL § 7-8 innebærer at adgangen i § 1-3 annet ledd til å fravike regelen om direktekrav ikke er til stede. Kjeserud er solvent, og Follo flyklubb og flygerens solvens har i denne sammenheng ingen betydning.
- (17) Lagmannsretten fant at Kjeserud som eier av flyene, var ansvarlig for skaden ut fra norsk retts ulovfestede regler om objektivt erstatningsansvar. Cox bestrider ikke at Bernal i utgangspunktet kan kreve erstatning. Men når flygeren i dette tilfellet brøt norske regler som forbød ham å ta med passasjerer, faller erstatningskravet utenfor forsikringens dekningsfelt. Såfremt man som lagmannsretten kan se dette som en overtredelse av sikkerhetsforskrifter, er det årsakssammenheng mellom overtredelsen og forsikringstilfellet. Dermed kan forbeholdet i forsikringspolisen gjøres gjeldende, jf. FAL § 4-8. Cox har ikke vært for sen med å påberope dette overfor Bernal. Plikten til å si ifra om at selskapet vil si seg fri for ansvar, gjelder bare overfor forsikringstageren eller sikrede, og ikke overfor skadelidte, jf. § 4-14.
- (18) Endelig gjøres gjeldende at lagmannsretten uriktig har kommet til at Bernals krav på saksomkostninger ikke faller inn under polisens totale begrensning på 2,5 millioner kroner, og at lagmannsretten ved en feil har unnlatt å gjøre fradrag for det mindre beløp som Cox allerede har utbetalt for skade på kraftledninger. I motanken bestrides at Bernal har et rentekrav som kan dekkes ut over rammen på 2,5 millioner kroner.
- (19) Cox Dedicated Corporate Members Ltd. har nedlagt slik påstand:

”I hovedsaken:

1. Cox Dedicated Corporate Members Ltd. v/Nova Consult AS frifinnes.
2. Cox Dedicated Corporate Members Ltd. tilkjennes saksomkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett med tillegg av lovens alminnelige forsinkelsesrente fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.

I motanken:

1. Lagmannsrettens dom punkt 1 stadfestes.

2. Cox Dedicated Corporate Members Ltd. tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av lovens alminnelige forsinkelsesrente fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.”

- (20) Ankemotparten – *Pedro Luis Lopez Bernal* – har i hovedsak gjort gjeldende:
- (21) Det er ubestridt at den som er sikret etter forsikringspolisen er erstatningsansvarlig for de skader som Bernal ble påført.
- (22) Lagmannsretten har korrekt kommet til at skadelidtes adgang til å rette krav direkte mot forsikringsselskapet ikke er fraveket i forsikringsavtalen mellom Kjeserud og Cox. Den klausul som er benyttet, må tolkes objektivt. Når tolkningen etterlater tvil, må dette gå ut over selskapet, som har hatt mulighet for å uttrykke seg klarere. Dette vil være et tolkningsresultat som stemmer med bakgrunnsretten, som i FAL § 7-6 første ledd gir adgang til et krav direkte mot Cox.
- (23) Det hadde vært en enkel sak å ta med en henvisning til begrepet ”Pay to be paid” i vilkårene, og det finnes i andre selskapers vilkår eksempler som på en langt klarere måte slår fast at skadelidte ikke har noe direkte krav mot forsikringsselskapet.
- (24) Selv om norsk rett gjelder i forholdet mellom partene i saken, er det ved tolkningen av interesse å konstatere at skadelidte etter engelsk rett i utgangspunktet ikke har et direkte krav mot forsikringsselskapet. Etter engelsk rett var det følgelig ikke nødvendig å ta inn i vilkårene en klausul om avskjæring. Også dette taler for at det ikke var tilsiktet å foreta noen slik avskjæring av skadelidtes direktekrav. Den omstendighet at Cox gjorde opp for skaden på de elektriske ledningene direkte med skadelidte, bekrefter dette.
- (25) Dersom skadelidtes rett til å kreve forsikringsselskapet direkte likevel skulle være avskåret i avtalen, bestrides at det var adgang til dette. Forsikringen hadde ikke tilknytning til næringsvirksomhet, jf. FAL § 1-3 annet ledd. Denne bestemmelsen må forstås slik at det skal være tale om næringsvirksomhet av et visst omfang, jf. overskriften til § 7-8.
- (26) Selv om de grenser som er trukket i skatteretten, ikke er avgjørende når begrepet næringsvirksomhet benyttes i FAL § 1-3 annet ledd, kan det likevel være naturlig å ta utgangspunkt i skatterettslig praksis. Kjeserud er uføretrygdet, og han blir ikke lignet som næringsdrivende. Utleien av flyene til Follo flyklubb har aldri gitt noen inntekt til beskatning, og det har heller ikke vært hensikten.
- (27) Også klubben er å anse som sikret i forsikringspolisen, og klubbens drift er derfor av interesse i denne drøftelsen. Klubben er en ideell forening som driver flyeropplæring. Den har ikke adgang til å gå med overskudd og gjør det heller ikke. Den har ingen ansatte og leverer verken næringseskjema eller regnskap som næringsdrivende.
- (28) For det tilfelle at direktekravsretten i FAL § 7-6 er fraveket og forsikringen har tilknytning til næringsvirksomhet, gjøres gjeldende at sikrede er insolvent. I så fall vil adgangen til å reise krav direkte mot forsikringsselskapet uansett være i behold, jf. FAL § 7-8 annet ledd. Det erkjennes at Kjeserud neppe er insolvent. Det vil derimot flyklubben og flyveren være så fremt man tar erstatningskravet i betraktning ved insolvensvurderingen.

- (29) Det bestrides at brudd på 90-dagers regelen om minst fem landinger kan lede til at Cox kan si seg fri for ansvar. Det er i høyden tale om brudd på en sikkerhetsforskrift, og det er ikke årsakssammenheng mellom havariet og regelbruddet, jf. FAL § 4-8. Dersom retten likevel skulle komme til at Cox etter § 4-8 er ansvarsfri som følge av brudd på sikkerhetsforskrifter, har selskapet ikke overholdt sin plikt etter § 4-14 til å gi varsel om sitt standpunkt uten ugrunnet opphold.
- (30) Lagmannsretten har korrekt ansett de saksomkostninger som Cox er idømt etter tvistemålsloven, å ligge utenfor ansvarsbegrensningen, slik at omkostninger kan idømmes i tillegg til maksimumserstatningen på 2,5 millioner kroner. Derimot må Bernal kunne kreve renter i tillegg til dette beløpet, og på det punkt er det motanket.
- (31) Bernal har nedlagt slik påstand:

”I hovedanken:
Lagmannsrettens dom stadfestes.

I motanken:
Cox Dedicated Corporate Members Ltd v/Nova Consult AS, Møllergt. 3 B, 3111 Tønsberg, betaler til Pedro Luis Lopez Bernal kr. 2,5 mill. med tillegg av lovens forsinkelsesrente regnet fra 1. desember 2004 til betaling skjer.

I begge tilfeller:
Cox Dedicated Corporate Members Ltd v/Nova Consult AS, Møllergt. 3 B, 3111 Tønsberg, betaler til Pedro Luis Lopez Bernal sakens omkostninger for Høyesterett med tillegg av lovens rente fra 2 uker etter forkynning av Høyesteretts dom til betaling skjer.”

- (32) *Mitt syn på saken.*
- (33) Den forsikringsavtale som Kjeserud har med Cox, dekker blant annet sikredes rettslige ansvar overfor passasjerer. Det er ikke bestridt at også flyklubben var sikret under polisen. Det er heller ikke omtvistet at spørsmålet om Cox’ ansvar overfor passasjerer Bernal skal avgjøres etter norsk rett. Det følger av FAL § 7-6 at skadelidte i et slikt tilfelle kan kreve erstatning direkte fra forsikringsselskapet.
- (34) Denne bestemmelsen kan som utgangspunkt ”ikke fravikes til skade for den som utleder rett mot selskapet av forsikringsavtalen”, jf. FAL § 1-3 første ledd. Med ett unntak som jeg kommer tilbake til, kan bestemmelsen fravikes ”i tilknytning til næringsvirksomhet”, blant annet ”når forsikringen knytter seg til luftfartøy”, jf. § 1-3 annet ledd bokstav d.
- (35) Saken reiser etter dette i det vesentlige to spørsmål, (1) om direktekravsbestemmelsen er fraveket i den foreliggende forsikringsavtalen, og (2) om forsikringen er skjedd i tilknytning til næringsvirksomhet. At den knytter seg til luftfartøy, er det rimeligvis ingen tvist om.
- (36) Spørsmålet om fravik må besvares med utgangspunkt i poliseteksten, hvor del III gjelder ”Legal liability to passengers”. Det første punktet om ”Coverage” lyder slik:

**”The Insurers will indemnify the Insured in respect of all sums which the Insured shall become legally liable to pay, and shall pay, as compensatory damages (including costs awarded against the Insured, in respect of
a) accidental bodily injury ...”**

- (37) I den norske "hjelpetekst" som den norske megleren oversendte Kjeserud, lyder punktet slik:
- "Forsikringsgiverne vil erstatte alle beløp som forsikrede er rettslig ansvarlig for å betale, og skal betale, som erstatningsskader (inkludert kostnader pådømt den forsikrede) i forbindelse med
a) ulykkesskader ..."**
- (38) Det er opplyst og ikke bestridt av ankemotparten at den aktuelle polise er en standardpolise benevnt AVNIC, som anvendes innen flyforsikring ved denne type fly. Polisen er fortsatt i bruk. Den er utformet i et samarbeide mellom assurandører og meglere.
- (39) Innholdet i det aktuelle punkt i polisen må fastsettes ved en fortolkning av den engelske teksten. Slik klausulen er formulert, trekker den etter min mening klart i retning av at forsikringsselskapet bare har påtatt seg et ansvar overfor forsikringstakeren.
- (40) Cox har vist til dommen fra Court of Appeal, The "Fanti" and "Padre Island", gjengitt i Lloyd's Law Reports 1989 vol. 1 side 239 flg. I den saken var forsikringstakeren "protected and indemnified against all or any of the following claims and expenses which he shall become liable to pay and shall in fact have paid in respect of". Det ble i dommen vist til en tidligere sak (Chandris v. Argo Insurance Co. Ltd. [1963] 2 Lloyd's Rep. 65), hvor tillegget "in fact have paid" ikke var med i vilkårene. I den saken ble det slått fast "that payment by the assured shipowner is a condition precedent of the insurer's liability". I den nevnte etterfølgende saken i Court of Appeal ble bemerket at dette åpenbart måtte være riktig ("plainly right").
- (41) Det er således ikke holdepunkter for at den klausul som var anvendt i vår sak, vil bli forstått på en annen måte etter engelsk rett. Lagmannsretten kom til at klausulen likevel var for uklar til å få virkning. Jeg er ikke enig i dette. Klausulen har et avklart og innarbeidet innhold etter engelsk rett. Selv om forsikringsavtalen skal bedømmes etter norsk rett, er klausulen en integrert del av en forsikringsavtale inngått i en internasjonal sammenheng. Det ville være uheldig om det da skulle gjelde ytterligere krav til klarhet for å gi klausulen virkning. Jeg peker i denne forbindelse på at man i NOU 1987: 24 side 42 klart forutsatte at klausuler av denne type ville stå seg.
- (42) Jeg er etter dette kommet til at man har å gjøre med en forsikringsavtale som fraviker direktekravsregelen i FAL § 7-6.
- (43) Spørsmålet blir videre om den aktuelle forsikring er inngått på et område hvor det etter FAL § 1-3 annet ledd er adgang til å fravike direktekravsregelen. I og med at forsikringsavtalen gjelder et luftfartøy, blir det avgjørende om det er tale om "forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet".
- (44) Det fremgår av § 1-3 annet ledd bokstav a at lovgiveren der har tatt sikte på næringsvirksomhet med et betydelig omfang, jf. også overskriften i § 7-8 om ansvarsforsikring i tilknytning til "større næringsvirksomhet m v". Det er imidlertid ikke holdepunkter for at dette er et krav i de tilfeller hvor forsikringen knytter seg til luftfartøy, jf. § 1-3 annet ledd bokstav d.

- (45) Ved den nærmere vurdering blir det nødvendig å gå inn på forsikringstakeren, Olav Kjeseruds, virksomhet. Han har opplyst at han har eid fly siden slutten av 1970-årene. Flyene leies ut til Follo flyklubb, der han er daglig leder. De brukes av flyklubbens medlemmer, som betaler timeleie som i siste omgang tilfaller Kjeserud som eier.
- (46) Det er ikke fremlagt mange opplysninger om driften i år 2000, da ulykken skjedde. Derimot er det lagt frem en oppstilling om økonomien rundt "flyenes drift" i 2002. Der fremgår at de seks flyene det året ble benyttet fra 161 til 594 timer. Timeprisen lå mellom kr 600 og kr 2 700. Brutto ble innfløyet kr 1 643 292. Utgiftene inkludert renteutgifter lå omtrent på det samme nivå, slik at driften det året ble angitt å gi et resultat på noen få hundre kroner.
- (47) Etter det opplyste har Kjeserud siden 1992 tegnet sine forsikringer gjennom det norske meglerselskapet Nova Consult AS. Utgifter til forsikringspremier ligger nå årlig mellom 200 000 og 300 000 kroner, mens de i oppstillingen fra 2002 utgjorde kr 183 971. Han anslår selv verdien av flyparken til rundt 4 millioner kroner.
- (48) Begrepet "næringsvirksomhet" blir benyttet av lovgiveren på ulike områder. I skatteretten har det betydning både ved beregning av skattbar inntekt og for andre spørsmål. Om det i det enkelte tilfellet er tale om inntekt i eller utenfor næring, vil ofte bero på en sammensatt vurdering hvor ulike momenter kan trekkes inn. I vår sak er det opplyst at Kjeserud ikke er lignet som næringsdrivende.
- (49) Dette kan likevel ikke være avgjørende ved bedømmelsen av om forsikringen av flyene kan sies å ha skjedd i tilknytning til næringsvirksomhet, slik dette begrepet er anvendt i FAL § 1-3 annet ledd. Denne bestemmelsen har et helt annet formål enn å trekke grensene for skatteplikt: Den setter grenser for adgangen til å fravike bestemmelser i forsikringsavtaleloven til skade for "den som utleder rett mot selskapet av forsikringsavtalen", altså flyeieren Kjeserud i dette tilfellet. Det er i lovforarbeidene fremhevet at spørsmålet om lovens grenser for avtalefrihet blant annet bør bero på om forsikringstakeren selv normalt må antas å være i stand til å vurdere konsekvensene av å avtale en forsikringsdekning som stiller ham svakere enn det som følger av loven. Samtidig er det også spørsmål om hvor stort behovet egentlig er for å fravike lovens ordning. Jeg viser til NOU 1987: 24 side 35. På side 38 fremheves at det kan være riktig å la reglene være deklarasjonelle for de deler av forsikringsvirksomheten hvor norske selskaper i særlig grad konkurrerer på det internasjonale markedet. Selskapene vil da kunne tilby de samme vilkår som konkurrentene, uten å måtte bekymre seg for forholdet til en tvingende lovgivning. Det behovet for beskyttelse av forbrukere som ellers har begrunnet forbudet mot å fravike forsikringsavtalelovens ordning, er således ikke særlig fremtredende på dette området.
- (50) I vår sak legger jeg vekt på at Kjeserud i en årrekke har vært eier av et større antall småfly. Samlet har flyene en stor verdi, og virksomheten har gjort det mulig å bygge opp en betydelig egenkapital. De årlige utgifter til forsikring må kunne sies å være betydelige. Det er betegnende at Kjeserud har funnet å måtte gå til utlandet for å få flyene forsikret. Som nevnt har han i mange år benyttet profesjonell hjelp ved å anvende meglere. Jeg er således etter en samlet bedømmelse blitt stående ved at vi i denne saken har å gjøre med en forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet, og at dette må gjelde selv om Kjeserud etter det opplyste gjennom årene ikke har drevet noen virksomhet som har skaffet ham nevneverdige overskudd.

- (51) Den skadelidte, Bernal, har pekt på den rolle som Follo flyklubb spiller, og har samtidig fremhevet at flyklubben ikke driver noen næringsvirksomhet. Jeg har vanskelig for å se at flyklubben kan undergis noen separat vurdering i denne sammenheng. For det første er det Kjeserud som i egenskap av eier har tegnet og betalt den forsikringen som skal vurderes opp mot bestemmelsen i FAL § 1-3 annet ledd. I tillegg kommer at Kjeseruds og flyklubbens virksomhet på mange måter er vevet sammen. Eieren av flyene, Kjeserud, er samtidig også den sentrale person i flyklubben som leier flyene, og som viderefører til Kjeserud det vederlag som medlemmene betaler til dekning av hans utgifter.
- (52) Jeg er etter dette kommet til at det er tale om en forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet, og at bestemmelsen om direktekrav i FAL § 7-6 er fraveket ved forsikringsavtalen.
- (53) Bernal har subsidiært gjort gjeldende at direktekravsregelen i FAL § 7-6 uansett må gjelde fordi sikrede er insolvent, jf. FAL § 7-8 annet ledd. Denne bestemmelsen er gitt for å beskytte skadelidte. Det er imidlertid ikke opplysninger i saken som kan gi dekning for at bestemmelsen kan anvendes i den foreliggende sak. Jeg kan ikke se at flyklubbens og flyverens solvens kan ha interesse i denne sammenheng.
- (54) De øvrige spørsmål som er reist i saken og i motanken, forutsetter at Bernal kan rette sitt erstatningskrav direkte mot Cox. Jeg finner derfor ikke grunn til å gå nærmere inn på dem.
- (55) Anken har ført frem. Saken har reist spørsmål i tilknytning til uavklarte bestemmelser i forsikringsavtaleloven om skadelidtes adgang til å reise krav direkte mot forsikringsselskapet. Jeg er kommet til at saksomkostninger ikke bør tilkjennes, verken for Høyesterett eller for de tidligere retter. Motanken anses ikke å ha påført Cox særskilte omkostninger for Høyesterett.
- (56) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Tingrettens dom, domsslutningens punkt 1, stadfestes.
 2. Saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett tilkjennes ikke.
- (57) Dommer **Bårdsen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (58) Dommer **Tønder:** Likeså.
- (59) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (60) Dommer **Gussgard:** Likeså.

(61) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Tingrettens dom, domsslutningens punkt 1, stadfestes.
2. Saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett tilkjennes ikke.

Riktig utskrift bekreftes: